

Sygn. akt V CSK 52/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa "P." Spółki z o.o. Spółki komandytowej

[...]

przeciwko Agencji T. Spółce z o.o. w [...]

o ustalenie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 6 października 2017 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 15 września 2016 r.,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

P. sp. z o.o. sp. k. [...] wystąpiła przeciwko Agencji T. sp. z o.o. w [...] z powództwem o ustalenie, że powódka, wprowadzając do obrotu czasopisma z serii „[...]”, oznaczone tytułami charakteryzującym się cechami szczegółowo opisanymi w pozwie, nie narusza zakazu orzeczonego wobec niej w wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 17 grudnia 2008 r. częściowo uwzględniającym apelację powódki w tamtej sprawie (tu: pozwanej) od niekorzystnego dla niej wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Okręgowy [...] wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2016 r. oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 3 617 zł tytułem kosztów postępowania, podzielając zarzut pozwanej o braku interesu prawnego, którego wymaga art. 189 k.p.c. normujący powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa. Doszedł do wniosku, że w niniejszej sprawie właściwy byłby wniosek o umorzenie egzekucji uzasadniony tym, że jej prowadzenie pozostaje w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego (art. 825 pkt 3 k.p.c.). Stwierdził, że interes prawny powódki znajduje zatem pełną ochronę i nie ma potrzeby sięgać do powództwa uregulowanego w art. 189 k.p.c.

Powódka wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zarzucając niewyjaśnienie istotnych okoliczności sprawy, naruszenie art. 189 k.p.c. przez jego błędną wykładnię i art. 825 pkt 3 w związku z art. 189 k.p.c., a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy.

Sąd Apelacyjny [...] wyrokiem z dnia 15 września 2016 r. oddalił apelację i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5 400 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Podkreślił, że intencją powódki jest uzyskanie orzeczenia potwierdzającego zgodność jej działań z prawomocnym wyrokiem zakazującym oznaczania w określony sposób wprowadzonych do obrotu czasopism krzyżówkowych. Wskazał, że żądanie pozwu zmierza do kolejnej już wykładni wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 grudnia 2008 r. (Sąd Apelacyjny dokonał już takiej wykładni postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2015 r.) czy też zakreślenia powódce granic dopuszczalnego podobieństwa okładek jej czasopism do okładek wydawnictw pozwanej w celu uniknięcia dalszych czynności

egzekucyjnych związanych z tym wyrokiem. Przyjął, że żądanie oceny legalności działań powódki nie jest tożsame z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego bądź prawa, a w istocie jest żądaniem ustalenia faktu, mianowicie zgodności działań powódki z wyrokiem, co wyklucza uwzględnienie powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. Podzielił stanowisko Sądu Okręgowego o braku interesu prawnego w ustaleniu oraz o możliwości złożenia przez powódkę wniosku o umorzenie egzekucji na podstawie art. 825 pkt 3 k.p.c. Stwierdził, że między stronami nie istnieje spór co do prawa, ale *quasi* spór co do treści zakazu wynikającego z wyroku, którego rozstrzygnięcie może nastąpić jedynie w szeroko rozumianym postępowaniu egzekucyjnym.

Powódka wniosła skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości oraz zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 378 § 1, art. 328 § 2 w związku z art. 387 § 2¹ i art. 391 § 1 oraz art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 189, art. 825 pkt 3 w związku z art. 189 oraz ponownie art. 189 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy [...] wyrokiem z dnia 30 czerwca 2008 r. oddalił powództwo T. przeciwko P. i wydawnictwu B. Sąd Apelacyjny [...] wyrokiem z dnia 17 grudnia 2008 r. zmienił ten wyrok w ten sposób, że zakazał pozwanym wprowadzania do obrotu i nakazał im wycofanie z obrotu czasopism krzyżówkowych oznaczonych tytułami charakteryzującymi się tym, że wyeksponowanym graficznie ich członem jest zestawienie złożonych z cyfr arabskich wszelkich liczb trzycyfrowych bądź większych, będących wielokrotnością liczby „100”, ze słowem „panoramicznych” lub „panoram” oraz tym, że w określonym wyżej zestawieniu liczba znajduje się nad słowem i graficznie nad nim dominuje, stanowiąc najbardziej dostrzegalny element tytułu; przyjął, że nakaz w szczególności dotyczy tak oznaczonych czasopism pozwanych: „C. [...] 100 ”, „C. na 200”, „C. na 300 ”, „C. na 500 ”; nakazał pozwanym dwukrotne opublikowanie w odstępach dwutygodniowych, w terminie 14 dni o dacie uprawomocnienia się wyroku, w ogólnopolskim wydaniu „[...]” oraz w gazecie „[...]” wspólnego oświadczenia o wymiarach 25 cm x 18 cm, następującej

treści: „P. Sp. z o.o.” Spółka komandytowa z siedzibą [...] oraz „Wydawnictwo B. Sp. z o.o.” Spółka komandytowa przeprasza Agencję T. Spółkę z o.o. w siedzibą w [...] - wydawcę popularnej serii czasopism krzyżówkowych, obejmującej między innymi tytuły „[...]””, w których wykorzystały charakterystyczną dla tytułów czasopism Agencji T. kombinację liczbowo - słowną oraz grafikę, dopuściły się czynów nieuczciwej konkurencji”; na wypadek nieopublikowania oświadczenia we wskazanych wyżej terminach upoważnił powódkę do jego publikacji, zaś pozwanych zobowiązał do solidarnego zwrotu jej kosztów; dalej idące powództwo oddalił; koszty procesu wzajemnie zniósł między stronami; oddalił apelację powódki w pozostałym zakresie i zniósł wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego.

Podstawowe znaczenie ma podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia prawa materialnego, mianowicie art. 189 k.p.c. w różnych konfiguracjach.

Pierwszą przesłanką roszczenia przewidzianego w art. 189 k.p.c. jest interes prawny w żądaniu ustalenia. Według poglądu przyjętego w orzecznictwie, interes prawny uzasadniający wniesienie powództwa o ustalenie nie zachodzi wówczas, gdy możliwe jest powództwo o świadczenie. Interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie zaś nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2009 r., III CZP 79/09, niepubl.). Interes prawny powinien być jednak rozumiany elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni tego pojęcia, konkretnych okoliczności danej sprawy i tego, czy strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw w drodze powództwa o świadczenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2004 r., II CK 387/02, niepubl.). Powstaje w związku z tym pytanie, czy przytoczony pogląd odnosi się również do sytuacji, gdy – jak w niniejszej sprawie – zainteresowany podmiot może dochodzić ochrony na podstawie art. 825 pkt 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek, jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego.

Niewątpliwie wytoczenie powództwa o ustalenie jest niedopuszczalne w sytuacji, gdy zainteresowany podmiot może wytoczyć powództwo opozycyjne (art. 840 § 1 k.p.c.), które zmierza do pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. Takiego skutku nie wywołuje natomiast wniesienie wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 3 k.p.c. W skardze kasacyjnej trafnie podniesiono, że przepis ten umożliwia umorzenie konkretnego postępowania egzekucyjnego i to jedynie w sytuacji, gdy sprzeczność egzekucji z treścią tytułu wykonawczego jest oczywista. Nie ulega zaś wątpliwości, że art. 189 k.p.c. zapewnia w rozważanym zakresie znacznie szerszą ochronę.

Drugą przesłanką roszczenia przewidzianego w art. 189 k.p.c. jest stosunek prawny lub prawo jako przedmiot ustalenia. Tymczasem w niniejszej sprawie przedmiotem żądania jest ustalenie, że powódka nie narusza zakazu orzeczonego wobec niej w wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 17 grudnia 2008 r. Powódka nie żąda zatem ustalenia nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, ale nieistnienia obowiązku wynikającego z prawomocnego wyroku sądu. Sąd Apelacyjny trafnie podkreślił, że tak sformułowane żądanie zmierza w istocie do wykładni wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 grudnia 2008 r. (zob. w tej kwestii wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 maja 2017 r., I ACa 452/16, niepubl.). Należy zatem przyjąć, że powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa nie służy do wyjaśniania niejasnych zakazów wynikających z wcześniejszego, prawomocnego orzeczenia sądowego.

Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. jest wtórny wobec zarzutu naruszenia art. 189 i art. 825 pkt. 3 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 387 § 2¹ i art. 391 § 1 k.p.c. zmierza do wykazania, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienia stanowiska Sądu co do części zarzutów podniesionych w apelacji. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., zgodnie z ustalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej zupełnie wyjątkowo, mianowicie tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę

kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 219/09, z dnia 29 września 2010 r., V CSK 55/10). Zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego z pewnością nie zawiera takich naruszeń.

Zarzut naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji wiąże się ze stwierdzeniem zamieszczonym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że żądaniem powódki zmierza do ustalenia faktu, mianowicie zgodności działań powódki z wyrokiem. Jest to jednak tylko jeden z argumentów mających wykazać, że powódka nie może skutecznie dochodzić roszczenia na podstawie art. 189 k.p.c. Takie stwierdzenie nie ma zresztą wpływu na treść rozstrzygnięcia, gdyż istotne jest nie tyle to, że powódka żądała ustalenia faktu, ale to, iż nie wykazała stosunku prawnego lub prawa będącego przedmiotem żądania.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.